

Historische Kring IJsselstein 81/82 (jun./sept. 1997)

<https://hdl.handle.net/1874/10064>

.....zodat 'een talrijk gezin er goed kan wonen'

Geschiedenis van 'het Julianawijk' te IJsselstein

door C.H. van Duuren en Th. van der Voorn

INLEIDING

Ruim twintig jaar na de sloop van 'het Julianawijk' is de herinnering aan deze wijk bij veel IJsselsteiners nog springlevend. 'Het' wijk kende een markante geschiedenis vanwege ligging, verschijningsvorm en bewonerssamenstelling. De hechte gemeenschap van enkele generaties na elkaar was kenmerkend voor aard en karakter van de buurt. Dit uitte zich vooral in de taaie doodstrijd van de wijk die, begin zeventiger jaren, in IJsselstein veel beroering gaf.

SITUATIE IN NEDERLAND

In de 19e eeuw is het in Nederland slecht gesteld met de woningbouw. De eerste helft van de eeuw geeft een vrij triest beeld te zien. Het verslag dat een commissie van het Koninklijk Instituut voor Ingenieurs aan Koning Willem III uitbrengt, geeft een vernietigend oordeel over de huisvesting anno 1855 'van den nedrigen werkman'. De erbarmelijke woontoestanden leidden immers tot ziekten zoals cholera e.d. De toestand werd nog erger door de groei van de bevolking en de trek naar de stad. In de grote steden begon men allerlei binnenplaatsjes vol te bouwen met huizen, omdat er alleen een vergunning vereist was voor het bouwen aan de openbare weg. De slechte economische toestand leidde tot massale werkloosheid, verpaupering en overbevolking in arbeiderswijken. De woningproductie is in 1850 nog niet hoger dan in 1815; de meeste nieuwe woningen zijn voor de gegoede burgerij bestemd.

Tussen 1870 en 1900 schieten wel nieuwe stadswijken de grond uit. Met de grondprijzen wordt heftig gespeculeerd, bouwmaterialen zijn schaars en de ondernemers zijn voornamelijk op winst belust. Men spreekt van zogenaamde 'revolutiebouw'; wijken met lange rechte straten, zonder groenvoorzieningen en sobere flats van drie of vier woonlagen, waarin elk comfort ontbreekt. Ondanks talrijke rapporten over de slechte woonomstandigheden en waarschuwingen van medici over de gevaren voor de volksgezondheid blijft een goede

wetgeving uit. Het zal nog tot het begin van onze eeuw duren voor het probleem werkelijk op grote schaal wordt aangepakt.

Toch zijn er velen die zich op puur menselijke gronden met de volkswoningbouw bezig houden. Na 1850 worden door particulier initiatief woningbouwverenigingen opgericht en ook enkele fabrikanten doen, met de bouw van woningen voor hun werknemers, een stap in de richting van een betere volkshuisvesting. Zowel kwalitatief als kwantitatief leveren deze woningen geen echte bijdrage aan de oplossing van de slechte volkshuisvesting. Pas met de aanneming van de Woningwet en de Gezondheidswet in 1901 komt er enige verbetering in de woningbouw.

WONINGWET: 22 JUNI 1901

Deze Woningwet was gericht op een verbetering van de sociale, economische en hygiënische omstandigheden van de toenmalige huisvesting. Zij beoogde aanvankelijk werkzaam te zijn in het belang der volksgezondheid, door opheffing en voorkoming van misstanden op het gebied der volkshuisvesting. Bij latere wijzigingen van de wet is mede het stedenbouwkundig belang naar voren getreden. Hoewel de wetgever ervan uitgaat dat de volkshuisvesting een rijkszaak is, heeft de gemeente een belangrijke taak in de uitvoering ervan. Zo moet de gemeenteraad een verordening opstellen. Hierin moet zij regelingen treffen m.b.t. grootte, indeling en afmeting van de vertrekken, trappen enz., de aanwezigheid van privaten en drinkwater, voorkoming en beperking van brandgevaar e.d.

GEZONDHEIDSWET

Via de Gezondheidswet werd de instelling geregeld van de Centrale Gezondheidsraad en de Inspectie der Volksgezondheid met als doel het staats-toezicht op de volksgezondheid te verbeteren. Gezondheidscommissies waren al ingesteld bij de totstandkoming van de gemeentewet in 1851. In 1901 werden deze commissies niet meer benoemd door de gemeente maar door het Rijk. Bovendien schreef de gezondheidswet voor dat besluiten betreffende de drinkwatervoorziening pas mochten worden vastgesteld, gewijzigd of ingetrokken nadat advies was ingewonnen bij een gezondheidscommissie. In de praktijk was de invloed van de gezondheidscommissie op het doen en laten van de gemeenten gering. Niettemin heeft ze door middel van propaganda, adviezen en onderzoeken een belangrijke rol gespeeld in de oprichting van de drinkwaterbedrijven in Nederland.

Zo verrichtte de gezondheidscommissie van Wijk bij Duurstede, waaronder IJsselstein ressorteerde, in 1905 een onderzoek naar de woontoestanden en drinkwatervoorziening in IJsselstein. Er werden in totaal 509 woningen onderzocht. Uit het rapport blijkt dat in de binnenstad 105 van de 268 onderzochte woningen niet beschikten over een welwaterpomp of regenbak. In die gevallen waren de bewoners aangewezen op het water uit de grachten of de IJssel. Dit water was zeer vervuild door rioolozingen, varkensmest en huisvuil. Ook het

water uit de pompen was niet wat het zijn moest. In de enige openbare pomp trof de onderzoekscommissie, ondanks de verbeteringen die het gemeentebestuur in 1901 had trachten aan te brengen, de nodige sporen van verontreiniging aan. De conclusie van het rapport was dan ook dat verbeteringen niet langer op zich konden laten wachten. Pas in december 1910 neemt de gemeenteraad van IJsselstein het besluit om een gas- en waterleiding bedrijf op te richten.

SITUATIE IN IJSELSTEIN

Het aantal inwoners der Gemeente IJsselstein bedroeg:

op 1 jan. 1870	3.211
op 1 jan. 1880	3.124
op 1 jan. 1890	3.442
op 1 jan. 1900	3.617
op 1 jan. 1905	3.833

Het bevolkingsaantal is betrekkelijk weinig toegenomen. De toename zit voornamelijk in de arbeidersbevolking, de 'gegoede' bevolking trekt weg. Voornaamste redenen zijn de slechte verkeersmiddelen en het minder goede onderwijs. Fabrikanten en ambtenaren die hun betrekking hier hebben, blijven over. Het merendeel van de bevolking woont en leeft in wat nu de binnenstad wordt genoemd. Verschillende percelen worden bewoond door meerdere gezinnen. Van directe woningnood is geen sprake, maar er zijn weinig arbeiderswoningen te krijgen.

1. Woonsituatie aan 't Wed' in 1910. Tot de zestiger jaren stonden hier kleine arbeidershuisjes waarin de woonomstandigheden slecht waren. Het dagelijks leven speelde zich meestal op straat af. De naam van 't Wed' is in 1952 veranderd in 'Schuttersgracht'.

MIDDELEN VAN BESTAAN EN VERDIENSTEN

In het midden van de vorige eeuw is IJsselstein een typisch plattelandsstadje met veel stadsboerderijen. In de periode na 1850 vindt er een kleinschalige industriële ontwikkeling plaats. De arbeiders vinden o.a. hun werk in de meubelindustrie en de steenfabrieken. Een ander gedeelte bestaat uit hoepelmakers en mandenvlechters en nog een ander deel uit losse arbeiders. Door de slechte sociale omstandigheden en het lage loonpeil zien veel vrouwen en kinderen zich genoodzaakt losse arbeid te verrichten en zo wat bij te verdienen. Daarnaast hebben een aantal fabrieksarbeiders een winkeltje, waarin hoofdzakelijk kruidenierswaren: spek, worst en sigaren en tabak worden verkocht.

BEROEPEN EN INKOMSTEN

Zoals reeds vermeld waren de meeste bewoners van het Julianawijk werkzaam in fabrieken (hoofdzakelijk in de meubelindustrie). Hieronder een overzicht uit 1923 van de beroepen van de hoofdbewoners.

beroep	aantal	beroep	aantal
bakkersknecht	2	letterzetter	1
brievenbesteller	1	los werkman	7
chauffeur	1	machinist	1
electricien	1	mandenmaker	2
fabrieksarbeider	23	metselaarsknecht	6
grondwerker	1	ploegbaas op een fabriek	2
houtdraaier	1	rijknecht	1
inspecteur raad van arbeid	1	schildersknecht	1
kantoorbediende	1	timmermansknecht	7
klompenmakersknecht	1	vroedvrouw	1
kommies dir. belastingen	1		

We kijken ook naar de inkomsten per hoofd van het gezin. Het gemiddeld inkomen in dat jaar bedroeg f 28.10 per week. De fabrieksarbeiders verdienden tussen de f 18.25 en f 37.50 per week, de arbeiders op de steenfabriek tussen de f 20.- en f 24.-, een los werkman van f 15.- tot f 26.- per week. Het minst verdiende de bakkersknecht f 11.- en het hoogste inkomen was voor een ploegbaas in de fabriek namelijk f 65.-

R.K. BOUWVERENIGING IJSSELSTEIN

Op initiatief van de edelachtbare heer Michielsen, later benoemd tot burge-meester van Halfweg, wordt een voorlopige commissie gevormd om te komen tot de oprichting van een bouwvereniging. Belangrijkste doelstelling is uiteraard het bouwen van goede en betaalbare arbeiderswoningen in IJsselstein. Op 12 augustus 1913 komt deze commissie bijeen in gebouw Concordia. De belangrijkste zaken welke in deze eerste vergadering aan de orde komen zijn, het vaststellen van een huishoudelijk reglement en natuurlijk een bestuursver-

kiezing. In het eerste bestuur worden de volgende personen gekozen: de heer A. Peek, voorzitter, de heer C. Moes, secretaris, de heer A. Fortuin, penningmeester, en de heren G. de Haas, en A. Poot.

De eerste vergaderingen staan in het teken van het verwerven van een stuk grond om hier woningen te bouwen. Genoemd worden een perceel grond van de heer C. van Amerongen en een stuk grond van de heer Van der Roest. Ook heeft men een stuk grond aan de Kamperdijk op het oog. Gedwongen door de gespannen situatie tijdens de eerste wereldoorlog worden de plannen zeer vertraagd. Daarom komt men pas in juli 1916 met het voorstel om 3 akkers van de heer C. van Amerongen te kopen. Tijdens de vergadering wordt voorgesteld het gehele stuk grond aan te kopen. De vraagprijs is f 20.000.- en voor f 19.000.- komt de grond in het bezit van de woningbouwvereniging. Men wil vooral grote woningen bouwen, zodat 'een talrijk gezin er goed kan wonen'.

Door de architect de heer Poot worden dan enige plannen ter tafel gelegd. Er is f 1.000.- startkapitaal nodig en hiervoor worden 200 aandelen van f 5.- uitgegeven. Iedereen die minstens 1 aandeel bezit en van Rooms Katholieke huize is, is lid van de vereniging. Afhankelijk van het aantal aandelen dat men bezat had men het recht op een aantal stemmen: 1-5 aandelen was 1 stem, 6-10 aandelen was 2 stemmen, 11-15 aandelen 3 stemmen en 16 of meer aandelen 4 stemmen. De eerste grootaandeelhouders met elk 20 aandelen waren: H.J. Kronenburg (*burgemeester*), W. Peel, Firma Schilte, A. Kromwijk (*hereboer*) en C.W. van Kippersluis (*hereboer*). De leden hebben voorrang bij het toewijzen van de huizen. Voor nieuwbouw kunnen gemeenten en toegelaten verenigingen voorschotten krijgen van het rijk en in bepaalde gevallen subsidie ontvangen om betaalbare huren te bereiken.

In verband met de te verwachten werkzaamheden dient het bestuur te worden uitgebreid en na verkiezingen in januari 1920 bestaat het bestuur uit de volgende personen:

- A. Peek, voorzitter (*metselaar - aannemer*)
- C. Moes, secretaris (*koster - winkelier*)
- G. Batenburg, penningmeester
- G. Aelbers (*bakker*)
- A. Fortuin
- J. Lubbers (*timmerman - aannemer*)
- Th. van Maurik (*timmerman - aannemer*)

DE AANBESTEDING

In december 1919 wordt een ledenvergadering uitgeschreven omdat de inspecteur der volksgezondheid de plannen voor de bouw van 100 woningen heeft afgekeurd. De plannen voor de bouw van 65 woningen keurt hij wel goed, zodat de aanbesteding kan beginnen.

De aanbesteding vindt plaats in gedeelten, het schilderwerk en loodgieterswerk apart. Het metsel-, timmer- en smidswerk wordt niet gescheiden omdat de splitsing hiervan erg lastig is uit te voeren. De aanleg van het terrein en de rioeringen worden wel gescheiden aanbesteed.

2. Voorzitter Anton Peek, in het dagelijks leven metselaar, was een bekend en graag gezien man te IJsselstein. Hij had veel ervaring als bestuurder in het IJsselsteense verenigingsleven. (foto uit 1934).

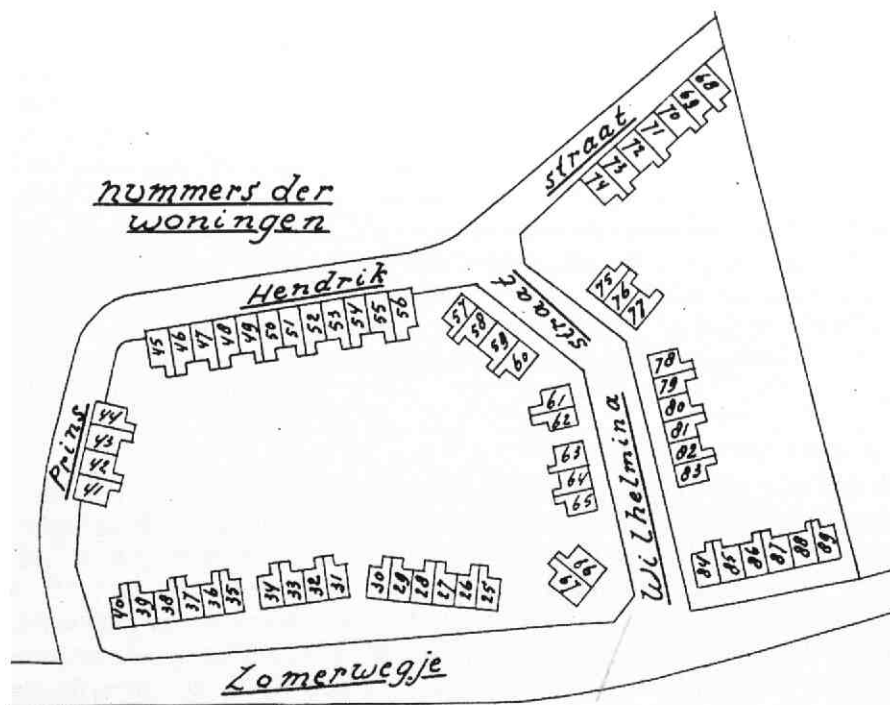

Als op 19 april 1920 de aanbestedingen binnen zijn, blijkt dat zij allen boven de begroting uitgaan en dat de inschrijvers soms 'onder voorwaarden' hebben ingeschreven. Daarom wordt besloten op elke woning ongeveer f 550.- te bezuinigen, o.a. door het weglaten van kelders onder de woningen. Bovendien worden de muren dunner, de balken lichter, het vloerhout dunner, de stucplafonds worden vervangen door houten delen, de zolderramen worden vervangen door gegoten ijzeren ramen en het schilderwerk wordt 1 laag dunner uitgevoerd. Ook komen luiken en dakoverstekken te vervallen. Al met al geen gunstige start voor de nieuw te bouwen woningen.

Uiteindelijk wordt op 17 mei 1920 het werk gegund aan de volgende inschrijvers:

- aan Th. van Kleef, aannemer te Vleuten, voor de som van f 398.500.- het grond-, timmer-, metsel-, stucadoor- en smidswerk.
- aan B. van Doorn te IJsselstein, voor de som van f 10.084.- de lood- en zinkwerken.
- aan A. van Vliet te IJsselstein, voor de som van f 23.600.- het glas- en schilderwerk.
- aan G. Vermeulen en Q.J. Lubbers te IJsselstein, voor de som van f 2.010.- het behangerswerk.

Op het terrein aan het Zomerwegje, kadastraal bekend als sectie D. no 547 worden 65 woningen gebouwd, 39 woningen type A, 24 woningen type B. en 2

3. Stratenplan met ingetekende huisnummers van 'het wijk'. Duidelijk is te zien hoe groot de tuinen waren. (tekening uit 1932)

4 en 5.
Voor- en achter-
aanzicht
woningtype A.

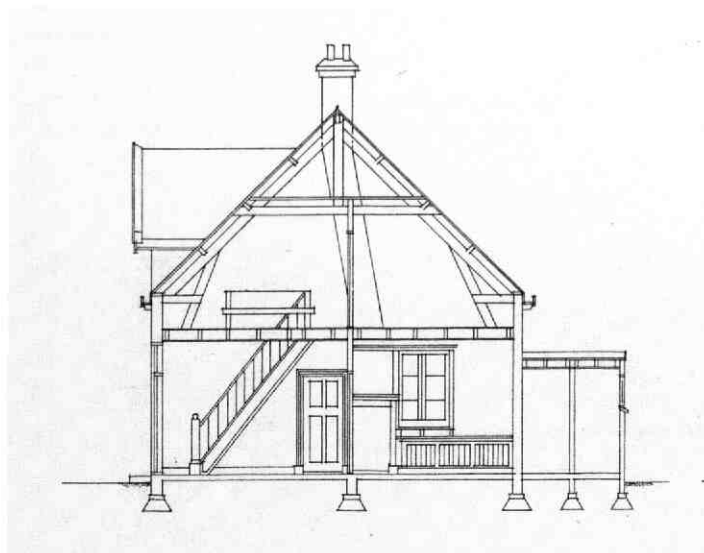
woningen type D. De totale bouwkosten bedragen f 453.482.78. Voor de aankoop van de grond, de aanleg van wegen en riolering zijn nog eens f 30.000.- nodig. De jaarlijkse lasten worden begroot op f 29.619.50. Daar staan f 13.041.- aan huuropbrengsten tegenover. Het jaarlijks tekort wordt dan begroot op f 16.577.45.

De gehele bouw komt onder verantwoording van een 'Commissie van Toezicht'. Hierin worden benoemd de heren S. v.d. Anker (*wethouder*), G.W. Kampschoër en B.G. Pompe (*directeur Fa. Schilte*). De architect is de heer A. Poot en tot opzichter wordt benoemd de heer A. van Noord met een salaris van f 250.- per maand. De heer H.J. van de Voorn is opzichter-tekenaar en verdient f 60.- per maand. De heer N.P. Doesburg aanvaardt zijn benoeming als administrateur.

6 en 7.
Vooraanzicht
woningtype B en
doorsnedeteke-
ning van
woningtype B.

Op 12 juli 1920 om 16.30 uur vindt de eerste steenlegging plaats door burge-meester Kronenburg. De bouw verloopt voorspoedig en in september zijn reeds 22 woningen gereed en 16 ervan verhuurd. Het complex gaat Julianawijk heten en de gemeente geeft goedkeuring aan de straatnamen: Wilhelminastraat en Prins Hendrikstraat. De straten worden in eigendom overgedragen aan de gemeente. De woningbouwvereniging verplicht zich wel de komende 5 jaar f 200.- bij te dragen voor de verbetering van de straten. In maart en mei van het volgende jaar komen respectievelijk 11 en 32 woningen gereed.

LIJST VAN BEWOONDE HUIZEN DER 'IJSSELSTEINSE R.K. BOUWVERENIGING' OP 1 APRIL 1921

huisnr.	bewoner	datum bewoning	weekhuur
36	P.Ewald	28 maart	4.25
40	Mej. J.Bijlsma	14 maart	4.50
41	W.C. de Lang	21 maart	3.75
44	J.v.d.Voorn	21 maart	3.75
45	J.van Montfoort	28 maart	3.60
51	K.Bons	21 maart	3.60
52	G.Berkien	14 maart	3.60
53	Joh.Swart	14 maart	3.50
54	Joh. Kuyf	7 maart	3.60
55	H.J. Veldhuizen	7 maart	3.60
56	W.van Zoelen	7 maart	3.60
57	G.van Bodegom	7 maart	4.25
58	C.v.d.Heuvel	7 maart	4.25
59	Herm.Veldhuizen Hzn	21 maart	4.25
60	G.Scheer	7 maart	4.25
61	H.van Mil	14 maart	4.10
62	D.Molenaar	28 maart	4.10
63	M.B.PEEK	7 maart	4.25
65	M.Mulder	14 maart	4.10
66	Herm.Veldhuizen Sr.	7 maart	7.50
67	J.Schiltmans Jr.	21 maart	7.50
68	J.L.v.d.Berg	14 februari	3.50
69	Mart.Moes	7 februari	3.50
70	J.W.Blankestijn	7 februari	3.50
71	Alb.Tersteege	7 februari	3.50
72	W.A.Vernooy	7 februari	3.50
73	H.Mulder	7 februari	3.50
74	J.H.Moes	7 februari	3.50
75	N.de Boer	14 februari	4.40
76	J.A.A.Labruyere	23 januari	7.50
77	W.J.Schoonen	31 januari	4.70
78	J.J.van Ooyen	21 februari	4.50
79	N.van Schalkwijk	31 januari	4.10
80	M.van Zon	31 januari	4.10
81	Th.van Wijngaarden	7 februari	4.10
82	W.Overbeek	31 januari	4.10
83	L.F.de Veen	31 januari	4.10
84	G.Molhoek	7 februari	4.25
85	Ant.Baars	7 februari	4.25
86	C.Scheer	7 februari	4.25
87	J.Brouwer	21 februari	4.25
88	J.Lubbers	7 februari	4.25
89	A.v.d.Wal	7 februari	4.25

LIJST VAN BEWOONDE HUIZEN DER 'IJSELSTEINSE R.K. BOUWVERENIGING' OP 14 MEI 1921

huisnr.	bewoner	datum bewoning	weekhuur
25	S.Ewald	2 mei	4.25
26	G.J.Frankhuizen	4 mei	4.25
27	H.Grüter	9 mei	4.35
28	J.Brinkman	2 mei	4.35
29	Thurand	25 april	4.35
30	D.de Jong	25 april	4.35
31	W.Westerhout	18 april	4.35
32	L.Blankenstijn	18 april	4.35
33	P.Winterink	23 mei	4.35
34	J.Lievens	2 mei	4.35
35	L.van Mil	2 mei	4.25
37	A.Veldhhuizen	24 juli	4.25
38	T.Helsloot	30 mei	4.25
39	J.Plug	18 april	4.25
42	Alb.Mulder	18 april	4.10
43	Joh.Hoegee	4 april	4.10
46	Th.Woerden	25 april	3.50
47	C.Hubert	11 april	3.50
48	W.van Doorn	11 april	3.50
49	Goossen van Doorn	11 april	3.60
50	A.van Eijk	25 april	3.60
64	Joh.Tersteeg	25 april	4.25

HUURPRIJZEN

De voorgestelde huurprijzen leveren de nodige discussie op. Het voorstel van het bestuur is een huurprijs van f 3.- en f 3.25 per week. Op een opmerking uit de vergadering dat dit te laag is, deelt de voorzitter mede dat de huren niet boven de bestaande huren uit mogen gaan. Het bestuur stelt bovengenoemde huurprijzen vast. De heer Aelbers stelt nog voor om in elke woning een ledikant beschikbaar te stellen, omdat er in de woningen geen bedstede komt. Dit voorstel wordt door het bestuur in overweging genomen.

Op 5 juli 1920 worden door de woningbouwvereniging de huurprijzen per week vastgesteld:

1 woning	à f	4.75
1 woning	à -	4.50
2 woningen	à -	4.40
15 woningen	à -	4.25
8 woningen	à -	4.10
24 woningen	à -	4.00
2 woningen	à -	3.75
10 woningen	à -	3.50
2 woon-winkelhuizen	à f	7.50

De totale huuropbrengst bedraagt dan f 268.10 per week.

De huurprijzen zijn voor veel bewoners erg hoog. Dit mag blijken uit de vele aanmaningen om achterstallige huur te voldoen. Vaak worden de deurwaarders A. Brink en J. Vlietstra uit Utrecht ingeschakeld om de huur alsnog te innen. Meestal werd er dan een betalingsregeling getroffen en indien dat niet lukte dan werd de huur opgezegd of er werd bedreigd met uitzetting. Hetgeen in een enkel geval ook daadwerkelijk ten uitvoer werd gebracht.

IJSSELSTEIN, 3 November 1922.

M.

Ondanks onze herhaalde waarschuwingen wilt u zich niet houden aan den regel, om op Maandag van iedere week de huur te betalen.

Bij dezen waarschuwen wij U voor de laatste maal en verlangen nu geen enkele terugzending der huurkwitantie meer.

Het Bestuur der 'Ijsselsteinsche R.K. Bouwvereniging' te Ijsselstein.

IJSSELSTEIN, 3 November 1922.

Mijnheer.

Aangezien U de huur Uwer woning op Maandag j.l. niet hebt betaald, deelen wij U mede, dat wij zulks niet kunnen toestaan.

Wij geven U in overweging deze huur uiterlijk op Maandag 6 November aanstaande aan te zuiveren, daar wij anders genoodzaakt zijn maatregelen tegen U te nemen.

Het Bestuur der 'Ijsselsteinsche R.K. Bouwvereniging' te Ijsselstein.

IJSSELSTEIN, 3 November 1922.

M.

Zoals U bekend is, zijt gij een week huur uwer woning achter. Wij stellen U in de gelegenheid het bedrag op de Maandagen 6 en 13 November aanstaande, telkens voor de helft aan te zuiveren.

Aangezien het niet de eerste maal is, dat U achter is met de huur, deelen wij U nogmaals uitdrukkelijk mede, dat wij zulks niet langer kunnen toestaan.

Het Bestuur der 'Ijsselsteinsche R.K. Bouwvereniging' te Ijsselstein

Maar ook de woningbouwvereniging beseft dat de huren wel erg hoog zijn. Dit mag blijken uit een tweetal brieven aan de gemeente. Op 20 maart 1922 stuurt zij een brief aan de raad met het verzoek de bewoners in een lager tarief voor de waterleiding te plaatsen. Omdat de woningen gebouwd zijn in een dure periode en de watertarieven gekoppeld zijn aan de huur betalen de bewoners meer dan de mensen in de binnenstad. Het komt dan heel vreemd over als in oktober de waterprijs met 16,5 ct wordt verlaagd maar in verband met de tekorten bij de woningbouwvereniging de huurprijs met hetzelfde bedrag wordt verhoogd.

In februari 1924 sturen de bewoners een request aan de Minister van Arbeid om de huren met 25% te verlagen. Het bestuur van de woningbouwvereniging geeft haar goedkeuring aan het request maar stelt een verlaging van 20% voor. Dit in verband met de daling der arbeidslonen en de heersende werkloosheid. Het gevolg is wanbetaling en leegstand, zodra de mensen een voordeliger woning kunnen krijgen.

Op 24 april 1924 neemt de raad het volgende besluit:

'Met ingang van 1 juni 1924 en tot wederopzegging aan de IJsselstein-sche R.K. Bouwvereniging aldaar, ten behoeve van de huurders der van harentwege gebouwde 65 woningen aan de Julianawijk een toeslag op de woninghuur te geven van 20% der betaalde huren, zulks onder voorwaarde:

- a. dat de toeslag zal worden uitgekeerd aan hen, die de verschuldigde wekelijksche huur ten volle hebben betaald, met inachtneming van een maximumtoeslag van f 1.- per woning en per week en onder bepaling, dat bij de berekening van den huurtoeslag een gedeelte van vijf cent naar boven wordt afgerond;
- b. dat bij de berekening van den toeslag het verschuldigde waterleiding tarief buiten beschouwing blijft.'

Hier is dus sprake van een huursubsidie. De bedragen variëren van f 0.75 tot f 1.- per week. Met ingang van 1 april 1930 worden de toeslagen teruggebracht tot 10%. Verzoeken om dit besluit te herzien mogen niet baten.

In 1932 stuurt de buurtvereniging 'Aller Belang' weer een verzoek aan het bestuur om de huren te verlagen. Het antwoord van het bestuur is duidelijk: *'Van huurverlaging kan geen sprake zijn, daar het Bestuur zich voor eenigen tijd nog verzet heeft tegen een van regeeringswege gewenschte huurverhoging'*.

Twee jaar later loopt het gunstiger af voor de bewoners. Voor 24 woningen gaat de huur met 10 ct omhoog omdat deze een ingebouwde keuken hebben gekregen. Maar daarna worden alle huren met 22,5 % verlaagd omdat de aflossingen op de bouwvoorschotten omlaag gegaan zijn.

IMPRESSIES VAN TWEE STADGENOTEN

Mr J.J. Abbink Spaink, burgemeester van IJsselstein van 1929 - 1962, geeft zijn mening over het Julianawijk. Hij doet dat in zijn boek 'IJsselstein Heden en Verleden'. Hieronder een gedeelte:

III Het Stadsbeeld omstreeks 1929.

In het belang der volkshuisvesting was in 1920 aan de overkant van de IJssel een complex van 65 woningen verzezen op initiatief van de R.K. Woningbouwvereniging. Ongetwijfeld betekende de bouw van deze Julianawijk een weldaad voor de IJsselsteinse samenleving. De nieuwe huizen waren berekend op grote gezinnen, terwijl bij iedere woning een tuin aanwezig was. Helaas was de ligging van de nieuwe wijk niet gunstig.

Van de oude stad uit, was de bebouwing aan de overzijde van de IJssel slechts te bereiken via de smalle IJsselbrug. De Poortdijk vormde daar de toegangsweg, waarop links het Zomerwegje, rechts de Utrechtseweg uitkwam. Als het ware weggestopt achter een fabrieksterrein werd de Julianawijk als een uitwas achter het Zomerwegje gebouwd. De toegang via het Zomerwegje was verre van riant. Een drabbig water vormde de scheiding tussen de weg en het fabrieksterrein, terwijl het wegprofiel te wensen overliet. De riolering kwam uit in het water langs het Zomerwegje,

8.

Gezicht op de Wilhelminastraat vanaf de Zomerweg (nu Utrechtseweg). Op de voorgrond het Wilhelminapleintje met 1 van de 2 buurtwinkels. Foto uit 1924.

dat dikwijls een ondraaglijke stank verspreidde. In het kader van de nieuwe uitbreidingsplannen is eerst in 1961 een begin gemaakt met de verbetering van het Zomerwegje en de Poortdijk.

Hoewel in de Julianawijk de nodige aandacht was geschonken aan de groenvoorziening, maakte het geheel toch een verwaarloosde indruk, voornamelijk door de slechte staat waarin vele voortuinen verkeerden en door de gebrekkige afscheiding tussen deze en de publieke weg. Op de ruime achtertuinen was een rommelige bebouwing van schuurtjes, kippen- en konijnenhokken ontstaan.

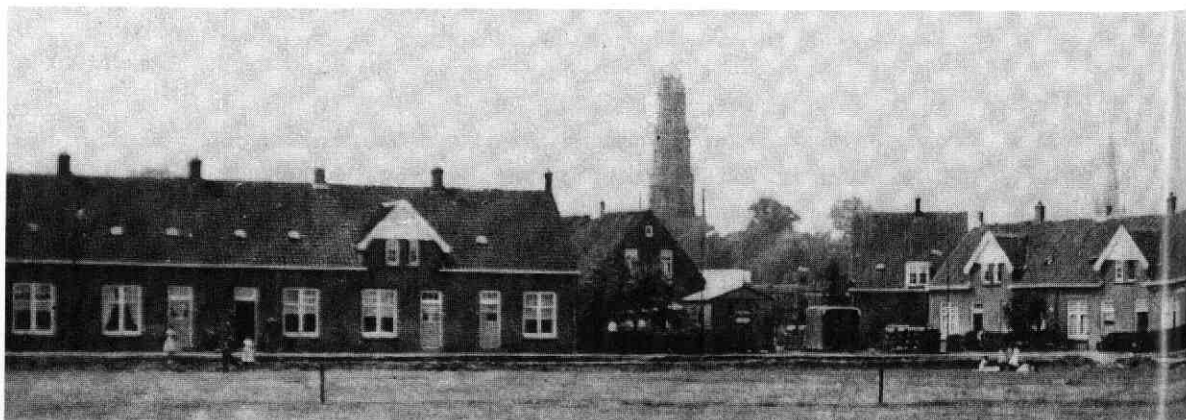
De onderhoudstoestand van de woningen gaf dikwijls aanleiding tot klachten en men hoorde veelal de stelling verkondigen, dat bij de bouw onvoldoende toezicht was uitgeoefend. Wat hiervan dan ook waar moge zijn, zeker is het dat het bestuur van de bouwvereniging in de loop van de jaren de toestand van de woningen aanzienlijk heeft weten te verbeteren.

Het is altijd gemakkelijk kritiek uit te oefenen op het werk van een vorige generatie, wanneer men geen rekening houdt met de omstandigheden waaronder dat werk tot stand is gekomen. Ten tijde dat het Julianawijk werd gebouwd was het erg moeilijk om aan bouwterrein te komen en daarenboven beschikte men nog niet over de ervaring op het gebied van woningwetbouw, zoals thans gerijpt is.

Het bovenstaande is dan ook niet als kritiek bedoeld, maar het beoogt slechts de feiten te constateren, die mede kunnen verklaren, waarom de wijk nooit echt populair is geworden bij de arbeidersbevolking.

De laatste tijd valt hier echter een kentering te constateren en komt deze buurt weer meer in trek. Hierbij speelt een belangrijke rol het feit, dat de huren in de 'wijk' op een lager peil liggen dan van de na 1945 gebouwde woningwetwoningen.

9.
Gezicht op 'het wijk' vanaf de Noord IJsseldijk (nu Alexanderdijk). Tot halverwege de zestiger jaren lag hier de grens van de stadsbebouwing.

Daarenboven ziet men de verbeteringen, welke aan wegen en rioleringen worden aangebracht en weet men, dat een tweede brug op komst is, die de verbinding met de andere zijde van de IJssel aanzienlijk zal verbeteren.

In zijn onlangs verschenen boek 'Stadje aan de IJssel' schrijft Albert de Kuijter over de nieuwe woonwijk buiten het stadje. Het moest een mooie wijk worden, speciaal voor grote gezinnen. Door deze bouw buiten het stadje doorbrak men de beslotenheid die het eeuwenlang binnen poorten en gracht gekend had. En verderop in het boek laat hij de dokter aan het woord:

'Eindelijk was men de afgelopen zomer begonnen met de bouw van vijftig woningen buiten het stadje. Deze woningen werden gebouwd in opdracht van een katholieke woningbouwvereniging, aangemoedigd door kerkbestuurders en geestelijkheid, tot heil van grote gezinnen. Deze woonverbetering ging meer om de macht van het getal dan om het heil van de mensen. De krotwoningen zouden er niet door verdwijnen'.

OVERLAST

Brief van een bewoner:

IJsselstein, 27 Oct. 1925

Aan den Heer Peek voorz. RK Bouwver.

Hr,

Na uw onderhoud Zondag j.l. met mijn Vrouw, acht ik het niet onnoodig u van enige inlichtingen te dienen over enkele uitlatingen door U gebezigd en daar ik U niet te spreken heb kunnen krijgen gebruik ik dezen weg dan maar.

U heb Zondag gewezen op de voorrechten die wij hier als hoekhuisbewoners hebben, n.l. dat groote stuk grond maar dat weegt niet op tegen alle nadeelen die daaraan zijn verbonden, wij genieten hier van alle weersgesteldheden, in den Zomer is de warmte onhoudbaar 's Winters daarentegen is het niet warm te krijgen, regent het dan spoelen we weg en is er storm dan moeten we ons vastbinden anders rollen we weg, nu spreek ik nog niet van alle andere lasten daar de tusschenbewoners niets van zien, dus dat stukje grond verdienen we wel.

Over de kwestie zelf waarom het gaat vraag ik me af, hoe is't mogelijk dat Bestuur als verhuurder een konflikt uit gaat lokken met een huurder waarvan zij, nog iemand anders, ooit last van

gehad hebben, om een ander ook gewoon huurder te bevoor- rechten met een derde uitgang terwijl alle andere 64 bewoners er toch ook maar twee hebben, als het Bestuur ten volle beseft wat dat voor ons betekend, dat stukje grond afnemen dan deden ze het niet, het gaat niet om dat strookje dat heeft heel geen waarde voor ons ook niet om die mensen, maar om die honderde kinderen die ons dan komen bezoeken met het noodige en wel in dier mate, dat we niet buiten behoeven te zitten en wij hebben toch ook het recht op rustig wonen, daarvoor moet de verhuurder zorgen kijk maar in het Burgelijk Wetboek, heb ik ook gedaan.

Tenslotte kan ik er U op wijzen dat de wet het ook verbiedt maar daarvan kan ik geen gebruik maken daar het Bestuur over machtmiddelen beschikt en macht gaat boven recht dus moeten wij er in berusten, om echter een einde aan al die onrust te maken bied ik U een tusschenweg aan, wanneer die man zoo'n genot in zoo'n zijpad ziet, geef het hem tegen een kleine vergoeding in den vorm van wat oude planken dan kan ik onze ontnomen vrijheid weer enigszinds herstellen, ik mag daar echter zelf niet over handelen, het Bestuur kan dat wel.

Hopende dat door U van een en ander notie zal worden genomen teken ik,

Een van de huurders heeft inwoning van dochter en schoonzoon, maar de onderlinge verstandhouding is niet geweldig. Daarom heeft de schoonzoon een schot in de woonkamer geplaatst en ook enige veranderingen aangebracht in de stookgelegenheid. Dit kan in verband met brandgevaar niet getolereerd worden. De bewoner wordt dan ook aangeschreven het schot te doen verwijderen en de woning in haar oorspronkelijke staat terug te brengen. De heer van Zelst krijgt opdracht een en ander te controleren.

VOORZIENINGEN IN EN ROND DE WONINGEN

Elektrische aansluitingen.

Op 26 september 1924 richt de woningbouwvereniging zich tot de gemeente om toestemming te verlenen tot aansluiting van ongeveer 30 woningen op het elektriciteitsnet. Op 28 december 1924 deelt de gemeente mede vooralsnog geen bezwaar te hebben tegen aansluiting van de woningen op het elektrisch net. Er is dan sprake van een enkel lichtpunt. Als de heer de Kleef in zijn winkel er zonder toestemming 3 extra laat aanbrengen moet hij die ten spoedigste weer laten verwijderen. Het is nu januari 1927 en in december van dat jaar verzoekt de buurtvereniging 'Aller Belang' aan het bestuur van de woningbouwvereniging om uitbreiding van de aansluitingen. Door de PUEM worden 3 gra-

tis lichtpunten verstrekt. De bewoners krijgen toestemming, onder de voorwaarde dat alle schade bij de aanleg binnen de woning voor rekening van de huurder moet worden hersteld ten genoegen van het bestuur en dat de gasleidingen ongeschonden moeten blijven liggen. De buitenleidingen komen bovengronds te lopen. Ruim 60 bewoners geven zich op voor deze aansluitingen.

Straatverlichting.

De verlichting van de wijk laat zeer te wensen over. Buurtvereniging 'Aller Belang' richt een brief aan de gemeente met het verzoek om straatlantaarns te plaatsen in het midden van de Pr. Hendrikstraat en aan het Zomerwegje nabij de Wed. van Dijk. En tevens om er voor te zorgen dat de elektrische verlichting langer blijft branden. In de raad stelt de heer Schimmel dan voor om de elektrische lantaarns te vervangen door gaslantaarns van voldoende lichtsterkte. Waarna de voorzitter van de raad opmerkt dat het beter ware geweest indien men de vroeger aanwezige gaslantaarns had gehandhaafd.

IJsselsteinsche Radio Centrale.

In opdracht van de minister van Waterstaat krijgen gemeenten de opdracht een radiocentrale op te richten. Dat gebeurt ook in IJsselstein. In 1929 krijgt electriciën van Hoeven vergunning voor het aanbrengen van draden voor de IJRC, zodat ook de bewoners van Julianawijk zich hierbij kunnen aansluiten.

Rioleringen.

De WC's zijn voorzien van droogclosetten die zijn aangesloten op beerputten. Het huishoudwater en het regenwater komt bij de meeste woningen via een riolering op een verzamelriool. deze riolen komen uit op de langs de wegen gelegen sloten. De drie waterschappen in IJsselstein stellen voor om voor gezamenlijke kostprijs deze sloot schoon te maken. De woningbouwvereniging is in principe bereid hieraan mee te werken, maar verlangt eerst een opgave van de kosten.

10.
De directe nabijheid van weiland en polder versterkte het landelijke karakter van de wijk.

11.
De Zomerweg in
de dertiger jaren
(nu
Utrechtseweg),
gezien naar het
noorden.
Rechts de
Julianawijk-
huizen.
Aan de linker-
kant van de weg
de latere toerit
naar meubelfa-
briek Roskam.

AANKLEDING VAN DE WIJK

In 1921 heeft de woningbouwvereniging 94 lindebomen gekocht voor f420.85. In verband met de overname van de straten biedt de gemeente aan deze bomen tegen kostprijs over te nemen.

12.
In 1946 plant
burgemeester
Abbink Spaijk
de Julianaboom.

Als de bomen aan de Wilhelminastraat flink gegroeid zijn nemen ze echter veel licht weg zodat de bewoners een verzoek richten aan de gemeente om de bomen van onderen flink op te snoeien en zo mogelijk om de andere te rooien. De bewoners zelf moeten aangespoord worden om het aanzien van de wijk te verbeteren:

'Ten einde het aanzien van uw woning zo goed mogelijk te doen uitkomen, zouden wij het ten zeerste op prijs stellen, indien u, nadat wij thans voor plaatsing van nieuwe afsluithekjes gezorgd hebben, ook aan uw voortuin de nodige aandacht zou willen schenken, waardoor de verfraaiing beter tot haar recht zou komen. Wij vertrouwen op uwe medewerking in deze te mogen rekenen en danken u bij voorbaat'.

Op initiatief van de buurtvereniging wordt in 1946 onder grote belangstelling een Julianaboom geplaatst voor de winkels. Dit gebeurt door de voorzitter de heer Schalkwijk en burgemeester Abbink Spaijk.

NIEUWBOUWPLANNEN

Na de bouw van de 65 woningen is het altijd de bedoeling geweest nog meer woningen te realiseren. Aanvankelijk heeft men plannen om nog 7 woningen op het open gedeelte te bouwen. Dat aantal wordt geleidelijk teruggebracht naar 6, naar 3 en tenslotte naar 2 woningen in 1950. Geen van deze woningen wordt echter gebouwd. Als in 1960 de heer Landman van de RK Woningbouw Centrale 'Ons Huis' uit Utrecht op bezoek is, adviseert hij om bouwplannen te gaan maken. De Minister van Volkshuisvesting is namelijk van plan om 'slappende' woningbouwverenigingen op te heffen. Belangrijkste redenen om niet te bouwen zijn uiteraard de hoge lasten van onderhoud van de bestaande woningen. Een andere reden is het letterlijk uitsterven van het bestuur. De heer Hartings is nog het enige bestuurslid en hij is aftredend. Er vinden verkiezingen plaats en een aantal bewoners is bereid zitting te nemen in het bestuur: N. Hartings, voorzitter, A.J. Both penningmeester, Q.A. van Doorn secretaris en als leden de heren Bouwman, Peek en van der Voorn.

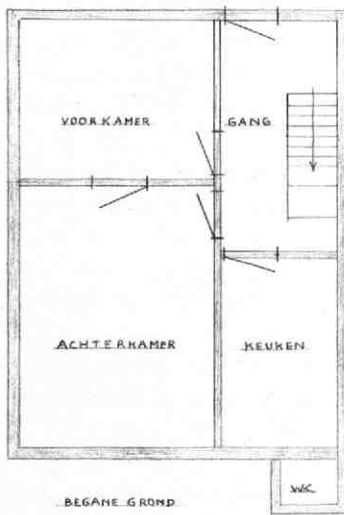
Belangrijkste aandachtspunt is een goede regeling van het onderhoud. Alle bewoners krijgen een circulaire waarin het nieuwe bestuur bekend gemaakt wordt. Bij de bewoners wordt aangedrongen op een goede bewoning van de huizen, en op het onderhoud van tuinen en paden. Tevens wordt gewezen op de aansprakelijkheid van de huurders in geval zij schade aanrichten aan het gehuurde.

Het onderhoud van de woningen is in de afgelopen jaren altijd een probleem geweest. Door een chronisch geldgebrek is er veel achterstallig onderhoud ontstaan.

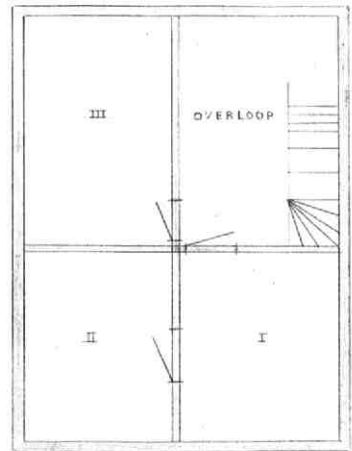
ONDERHOUD VAN DE WONINGEN

Tegenover de zorg van de bewoners hoe zij op tijd hun huur konden betalen, stond de zorg van de woningbouwvereniging om met de weinige middelen een juist en verantwoord onderhoud aan de woningen te verrichten. Door de bezuinigingen tijdens de bouw is de uitgangspositie erg ongunstig. Al in 1921 werd besloten tot het aanbrengen van portaaldeuren voor de 39 woningen van het type A, tevens krijgen alle woningen een huisbel. Het buitenschilderwerk en de aanleg of verbetering van een riolering zijn steeds terugkerende lasten.

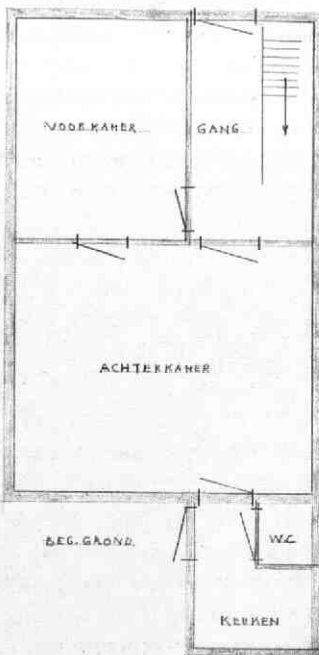
In 1940 worden nog een aantal schoorstenen gerepareerd of verbouwd. Maar in de periode net na de tweede wereldoorlog is er een tekort aan bouwmaterialen en financiën. Een aantal bewoners ging zelf aan de slag om de woning te verbeteren maar dat werd niet toegestaan. In 1952 maakte men plannen om de privaten te verbouwen tot waterclosetten, voor de buitenprivaten is men bang voor bevriezing. Maar in verband met de hoge kosten f 6.000.- ging dit plan voorlopig niet door. Wel mocht men van de gemeente 30 aanrechten plaatsen in de keuken, mits de inschrijving openstond voor alle timmerlieden, dus niet alleen van Rooms Katholieke huize! Twee jaar later kregen de andere woningen ook nieuwe aanrechten en 39 woningen kregen een closet met waterspoeling en 26 een closet zonder waterspoeling. Deze werkzaamheden werden uitgevoerd door G.Th. Peek. Dan breken de zestiger jaren aan.

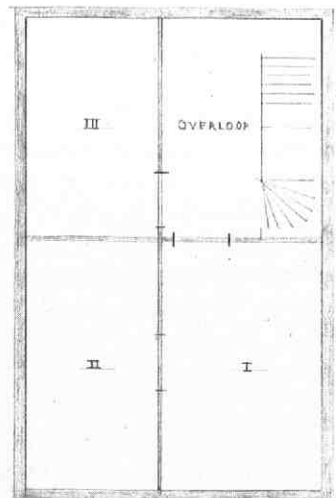
TUPE B.

VERDIEPING
SCHAAL 1:50
GET 21

TUPE A.

VERDIEPING
SCHAAL 1:50
GLT 21

13.
Indeling van
begane grond en
verdieping van
de twee woning-
types.

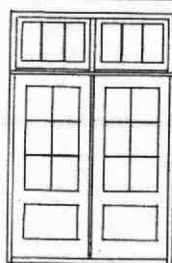
Tijdens de bestuursvergadering van 12 mei 1960 is aanwezig de heer Gilles van het Katholiek Instituut voor Volkshuisvesting te Utrecht. Hij heeft een rapport opgesteld over het onderhoud van de 65 woningen aan het Julianawijk. En tevens een begroting opgesteld welke gesplitst is in onderhoudswerk en verbeteringswerk. De voornaamste hierin vermelde verbeteringen zijn: het aanbrengen van dakkapellen en een nieuwe riolering. Het onderhoudswerk bestaat uit buitenschilderwerk, alle deuren en ramen goed sluitend maken, binnendeuren herstellen en zonodig vernieuwen, zinken goten en platen nazien, pannen daken nazien, vorsten aansmeren, vernieuwen van schoorstenen, gootstenen herstellen, gasbuizen die niet meer worden gebruikt verwijderen, elektrische bedrading nazien en herstellen, enz. De heer Gilles heeft reeds contact opgenomen met de Directie van Volkshuisvesting te Utrecht en met het Ministerie in Den Haag. Beiden gaan accoord met het plan. Wat betreft de financiering dient het onderhoudsfonds te worden aangesproken en de reserve grootboek woningverbetering. Verder dient er een voorschot uit 's Rijks Kas te worden gevraagd. En ook zal een kleine huurverhoging een deel van de verbeteringskosten dienen te dekken. De droogclosets zullen nog wel moeten blijven omdat dat te duur komt. Mits alle instanties goedkeuring verlenen zal het plan ten uitvoer worden gebracht. De heer Gilles krijgt machtiging om de zaak verder voor te bereiden.

Op 27 juli 1960 heeft hij de plannen en ontwerp-bestekken gereed. De gemeente opzichter, de heer van Zelst, zal toezicht houden op het werk in overleg met de heer Gilles. In september kan de aanbesteding plaatsvinden en besloten wordt de daarvoor in aanmerking komende personen van alle gezindten uit te nodigen, nl:

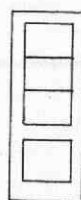
Loodgieters:	A.W.v.d. Broek en S.J. Peek
Electriciens:	J.B. Terberg, J.W.v. Hoeven, fa Stigter en van de Wijngaard, J. Dorrestijn, J.A.M. Schalkwijk
Timmerlieden:	A.H. Vergouw, J. Beijen, A. Versluis, fa Joh. Lubbers en Zn.
Metselaars:	G.Th. Peek, C. Klein, P.C.v.d. Krift, A.G.M. Peek

Het buitenschilderwerk mag wel buiten IJsselstein aanbesteed worden omdat men van mening is dat de IJsselsteinse bedrijven niet voldoende personeel hebben om dit werk naar behoren uit te voeren. Helaas vinden de plannen geen doorgang zoals later zal blijken.

achterdeuren

keukendeur

voordeur

14.
Tekeningen van
de buitendeuren.

VERSLAG VAN EEN BESTUURSVERGADERING

Bestuursvergadering van de IJsselsteinsche R.K. Bouwvereniging te IJsselstein op Donderdag 24 Maart 1949 des avonds 8 uur bij de administrateur.

Allen aanwezig.

Na de gebruikelijke opening en notulen komt aan de orde: Bouw van 2 woningen in 1950. Onderzocht zal worden of het mogelijk is deze woningen nog te kunnen plaatsen.

No.2 van de agenda: Rekening 1947/48.

Deze wordt met dank aan de administrateur voor zijn nauwgezet werk, goedgekeurd.

No.3 van de agenda: Onderhoud. Verschillende bezwaren van huurders kwamen binnen, waarvan sommigen worden onderzocht en goedgekeurd en sommigen worden afgewezen.

Ook kwam ter sprake: De hekjes bij de voortuintjes. Wat moet daarmee gebeuren.

Hierna niets meer aan de orde zijnde, werd de vergadering gesloten,

De secr.

De voorzitter

C. Moes

Ant. Peek

15.
In de na-oorlogse wijk speelde de Oranjevereniging een belangrijke rol. Voorzitter Arie Schalkwijk ('rooie Arie') was de stuwende kracht achter de vereniging.

DE BEWONERS

De bewoners van het Julianawijk, in de volksmond 't Wijk', vormden een eigen gesloten gemeenschap. Daar zijn verschillende oorzaken voor te vinden. De huizen lagen buiten de oude binnenstad. Het wijk was alleen te bereiken via de IJsselbrug en dan over de Poortdijk. Een aparte wijk dus buiten de stadspoorten. De woningen waren bestemd voor grote gezinnen. Vaak bestonden de gezinnen uit 8 personen. Drie of vier kinderen in een slaapkamer was heel gewoon, de ouders sliepen in de opkamer.

Op een vraag van burgemeester en wethouders aan de woningbouwvereniging of het waar was dat kleine gezinnen eerder een woning toegewezen kregen, was het antwoord: Grote gezinnen worden nimmer achtergesteld. Zij krijgen juist de voorkeur. Op dit moment wordt het Julianawijk bevolkt door 350 tot 400 personen en dus gemiddeld 6 leden per gezin; de grootste gezinnen (A.N. Bleyenbergh, C. Westerhout en L.A. van Mil) bestaan uit 11 leden en het kleinste (Mej. J. Bijlsma) uit 1 lid.

De meeste mannen waren werkzaam als fabrieksarbeider.

Doordat het Julianawijk een op zichzelfstaande kleine gemeenschap was, ontstond er een vrij hechte band tussen de bewoners, los van de overige inwoners van IJsselstein binnen de gracht en de IJssel. Vooral bij de jeugd, deze was traditiegetrouw ruim vertegenwoordigd op 't Wijk. Met veel verzet verdedigden zij de enige toegangsweg vanaf de Poortdijk tegen indringers van buitenaf. Dat

FIRMA LIEVE & CO

(M. WAPENAAR)

VLAARDINGEN

KORTEDIJK 16, POSTBUS 55
TELEF. 108, POSTREK. 97364

ZUIVERAARS VAN
GEBOUWEN

VLAARDINGEN, 19 Juni 1940.

Bouwveren. "Ijsselstein",
Benschopperstraat 13

B. 1193.

IJSSELSTEIN.

1.534³

Welcd. Heer,

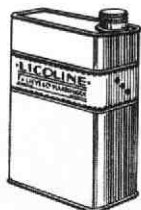
De buitengewoon gunstige resultaten van onze cliënten met het systeem der jaarlijksche inboedel-inspectie noyen ons, U met klem op de groote voordeelen er van attent te maken. Wij hebben vele bouwverenigingen, gemeenten en particuliere huisheeren tot klant voor wie we jaarlijks de woningen controleeren.

In die beschermde huizen komen wandluizen niet meer voor. Daar wonen de menschen rustig. Daar blijft men véél langer wonen. Lesgetande woningen behooren daar tot het verleden. Het percentage wanbetalers is zeer belangrijk lager dan het gemiddelde. De huizen worden over it algemeen beter bewoond.

Vooral nu, nu er vele menschen gevacueerden in huis gekregen hebben of zelf gevacueerd geweest zijn, is een algemeene inspectie zeker gewenscht. Eventueel besmette woningen blijven tot zelfstandige gevallen beperkt en kunnen de naastgelegen woningen niet aantasten. Door inspectie voorkomt besmetting op groote schaal.

Voor f.0.50. per inspectie bij minstens 30 woningen kunt U alle zorgen op dit gebied volkomen aan ons overlaten en alle voordeelen er van incasseeren.

Gaarne zullen wij van U bericht ontvangen, wanneer U ons verwacht voor het inspecteeren van Uw woningen.

RADICAAL VERDELINGSMIDDEL TEGEN
WANDLUIZEN - VLOEIHEN - MOTTEN

Hoogachtend,
F. A. LIEVE & CO
Vlaardingen

[Handwritten signature]

16.
Ongedieretebe-
strijding in de
wijk kreeg veel
aandacht.

gebeurde met de aanwezige vriendtakken, de groten voorop de kleinsten erachter. Jongens van buitenaf die op vrijersvoeten waren maakten dus weinig kans. Het sociale contact in de wijk was erg duidelijk aanwezig. Ten aanzien van elkaar waren de bewoners eerlijk en hulpvaardig. Mocht er al eens iemand zijn die het niet zo nauw nam, dan wist al gauw de hele buurt het en hun houding loog er dan niet om. De betreffende bewoner kon dan maar beter verhuizen. Dit hield niet in dat er onderling nooit problemen waren. In een wijk met zoveel grote gezinnen dicht naast elkaar kwamen vanzelfsprekend ook grote en kleinere ruzies voor. De sociale controle was erg groot en men wist letterlijk alles van elkaar.

De levensomstandigheden in de woningen waren verre van ideaal. Al voor de start van de bouw moest er flink bezuinigd worden. De voorzieningen in de

17. **Mevrouw Door van der Voorn-Tersteeg van de Zomerweg 84 hanteert de matenklopper. Het gezinsleven in de wijk draaide rond de huismoeders.**

wateraan sluiting kwam, daarom werd op een halve meter achter de voordeur een stopkraan aangebracht. De leiding werd dan doorgetrokken naar de keuken zodat men 1 tappunt had. Om zich te wassen gebruikte men een teil en dit beperkte zich tot een maal per week. Verder waren de wanden betingeld, dat wil zeggen op een frame van dunne latten werd behangerslinnen gespannen en daarop kwam een laag behang. De holle ruimten daarachter vormden een ideale broedplaats voor ongedierte. De firma Lieve en Co uit Vlaardingen kwam dan ook op gezette tijden alle woningen controleren en indien nodig ontsmetten.

De bewoners waren erg in hun schik met de grote tuinen achter de woningen. Door zelf groenten te verbouwen konden de mensen besparen op de kosten van levensonderhoud. Maar ook het houden van kippen, konijnen, varkens en postduiven kwam veelvuldig voor. De handigheid van de bewoners kon men aflezen aan de bouw van de schuurtjes en de afrastering van de tuinen. Er waren geen twee tuinen hetzelfde. Soms werden materialen gebruikt, die rijke boeren in de omgeving 's nachts onbeheerd hadden gelaten. In het huurreglement stond beschreven wat er wel en niet mocht in de tuinen, maar daar hield men zich niet zo nauw aan. Hieronder de huurvoorwaarden zoals die werden vastgesteld op 5 mei 1930.

woningen waren zeer sober, 1 lichtpunt per kamer en 1 stopcontact in de woonkamer. Voor het koken op stadsgas was 1 aansluitpunt aanwezig, en met 10 cent in de muntmeter kon er gekookt worden. Hoewel velen ook kookten op petroleumstellen.

Toen men in 1960 ging inventariseren in verband met de renovatieplannen, bleek het volgende:

Om te koken gebruikten:
42 gezinnen stadsgas
7 gezinnen butagas
6 gezinnen petroleum
10 gezinnen electriciteit

In de woonkamer en de keuken waren schoorsteenkanalen om een kachel te plaatsen. De afvoer van huishoudelijk en regenwater ging via de riolering naar een verzamelriool, dat uitkwam op een sloot. De droogclosets waren aangesloten op beerputten.

De gemeente was verplicht om ervoor te zorgen dat in elke woning een eigen

" IJSSSELSTEINSCHE R.K. BOUWVEREENIGING " te IJSSSELSTEIN.

VOORWAARDEN, WAAROP DE WONINGEN VERHUURD WORDEN.

- a. De huurprijs zal vóóraf wekelijks moeten worden betaald.
- b. De huurder verklaart het gehuurde wel te kennen en behalve het volgens het Burgerlijk Wetboek ten laste van den huurder komende onderhoud, voor zijne rekening te nemen elk onderhoud, schoonhouden, enz., hoe ook genaamd, als: het reinigen van zinkputten en privaten, dakgoten en leidingen, het onderhouden van sluitingen van deuren, ramen en vensterglazen, enz.
- c. De huurder verbindt zich het gehuurde zelf te bewonen en als een goed huisvader te gebruiken, niet een gedeelte daarvan aan anderen te zullen afstaan en in het gehuurde geene nering te drijven.
- d. De huurder verbindt zich om den tuin gelegen vóór het huis, te gebruiken uitsluitend als bloementuin ten gencege van het bestuur der vereeniging.
- e. De huurder verbindt zich om in of op het gehuurde geen varkenshokken te maken of te hebben of varkens te zullen houden, zoo ook in het huis geen geiten te stallen of konijnen of duiven te houden.
- f. De huurder verbindt zich om in of op den tuin achter het huis gelegen, geen schuurtje of iets dergelijks te zullen daarstellen zonder schriftelijke toestemming van het bestuur der vereeniging.
- g. De huurder verbindt zich om in het gehuurde perceel alcoholhoudende dranken niet in voorraad te nemen of te verkoopen.
- h. De huurder verbindt zich om in het huis geen brandhout stuk te hakken, klein te maken of te kloven, aan het huis niets te veranderen, te boren of te breken zonder voorkennis en goedkeuring van het bestuur der vereeniging.
- i. De verhuurster en/of hare gemachtigde (n) hebben ten allen tijde het recht van toegang tot het verhuurde.
- j. De verhuurster heeft ten allen tijde het recht de huur onmiddellijk op te zeggen indien de huurder of een zijner huisgenooten zich schuldig maakt aan openbare dronkenschap, openbare ontucht, verkondiging van revolutionaire ideeën op welke wijze ook.
- k. Indien de huur is opgezegd, zal de huurder gehouden zijn, op minstens 2 dagen der week en gedurende minstens 2 achtereenvolgende uren per dag tusschen des voormiddags 9 en des namiddags 6 uur gelegenheid te geven het gehuurde in zijn geheel te laten bezichtigen.

Het Bestuur van de "IJsselsteinsche R.K. Bouwvereeniging"
te IJsselstein, in,

De Secretaris,

De Voorzitter,

C. J. J. J. J.

C. J. J. J. J.

† om preventie in het geval de winkel in huurder's waren en
aankomende artikelen te krijgen

De Secretaris,
(get) C. H. H. H.

De Voorzitter,
(get) C. H. H. H.

18.

Afdruk van de
huurvoorwaarden uit 1930.

19.

Winter 1963.
Duidelijk is te zien hoe groot de tuinen zijn in vergelijking met de huizen.
Er was dus volop plek voor het houden van allerlei kleinvee.

20.

De Oranjevereniging speelde een belangrijke sociale rol in de wijk.
Er werd veel aandacht aan de kinderen besteedt.

Regelmatig stuurt de woningbouwvereniging brieven de deur uit om de bewoners te wijzen op overtredingen van de huurvoorwaarden. Enkele voorbeelden willen we u niet onthouden:

IJsselstein, 3 november 1932

G.

Hiermede brengen wij u in herinnering, dat het verboden is in het door u bewoonde huis winkel te houden.

Wij verzoeken u derhalve hiermede onmiddellijk te eindigen.

IJsselstein, 18 mei, 1922

M.

Herhaaldelijk bereiken ons klachten over uw optreden tegenover andere bewoners van de Julianawijk en naar wij vernemen zijn deze klachten niet ongegrond.

Waar wij het op prijs stellen dat de goede harmonie onder de bewoners wordt bewaard en wij niet kunnen toestaan, dat de bewoners elkaar overlast aandoen, moeten wij u uitdrukkelijk waarschuwen tegen een dergelijk optreden van u of uw huisgenoten.

Een herhaling van handelingen, als waarover bij ons klachten binnenkwamen, zal ons noodzaken strenge maatregelen tegen u te treffen.

IJsselstein, 27 maart 1928

S.

Het is ons gebleken dat bij u aan huis op gezette tijden bijeenkomsten worden gehouden van jongelui, welke bijeenkomsten volgens huurcontract verboden zijn.

Wij verzoeken u hiermede onmiddellijk te eindigen en delen u mede, dat bij herhaling, het Bestuur van zijn rechten hieromtrent een streng gebruik zal maken.

IJsselstein, 3 december 1927

R.

ons zijn klachten ter ore gekomen, dat u op zondag werkzaamheden verricht, welke niet met de zondagsrust overeenstemmen en waardoor andere bewoners aan de Julianawijk worden gestoord. Wij maken u bij deze opmerkzaam, dat wij een dergelijke manier van doen niet wensen en geven u zeer dringend in overweging deze handelwijze in het vervolg na te laten.

En hoewel bijna iedereen wel een paar dieren in de achtertuin hield kon het volgende tocht niet door de beugel:

IJsselstein, 27 april 1926

V,
hiermede herinneren we u als huurder, dat het verboden is bij de woningen aan de Julianawijk paarden te stallen. in verband met deze bepaling verzoeken wij u te willen zorgdragen, dat het bij uwe woning gestalde paard ten spoedigste van het terrein wordt verwijderd.

Ook onderverhuur kwam regelmatig voor, bijvoorbeeld kinderen die introkken in het, toch al overvolle, ouderlijk huis. In het begin werd hier streng tegen opgetreden. In een latere periode was onderverhuur tegen een geringe huurverhoging wel mogelijk. Het was natuurlijk wel begrijpelijk dat de woningbouwvereniging probeerde de woningen in een goede staat te houden. Maar erg soepel was men zeker niet. Alle verzoeken om woningruil werden categorisch afgewezen. En verzoeken om de woning te verbeteren werden lang niet altijd toegestaan. Op 4 november 1921 schrijft mejuffrouw Bijlsma het volgende verzoek:

Weledele Heeren!

Aangezien ik het voorkamertje voor spreekkamer mijner patiënten moet houden zal het in de a.s. wintermaanden verwarmd moeten worden. Kan alsnog een stookgelegenheid worden gemaakt?

Tevens verzoek ik u vriendelijk gaten in de trap te mogen laten maken en een ruit in de deur van de kelderkast. Ik gebruik deze als provisiekamer maar de frisheid laat nu wel te wensen over.

In afwachting verblijf ik na beleefde groeten,

mejuffrouw Bijlsma, verloskundige.

Op 12 november 1921 antwoordt de woningbouwvereniging:

Mejuffrouw,

Naar aanleiding van uw schrijven dd. 4 nov. j.l. delen wij u mede, dat u de in uw schrijven gevraagde veranderingen en een stookgelegenheid in de voorkamer, voor eigen rekening kunt aanbrengen, mits u zich houdt aan de voorschriften van de architect, Alb. Poot, alhier. Alvoorens u met de werkzaamheden doet

beginnen, gelieve u zich met de heer Poot in verbinding te stellen. De aan te brengen veranderingen en stookgelegenheid worden gratis eigendom der Bouwvereniging.

Het Bestuur, C.M.Moes, secr.

Door de bewoners werd een activiteitenvereniging opgericht: 'de Oranje Vereniging'. Deze vereniging organiseerde verschillende activiteiten. Op koninginnedag was er een feest voor de jeugd bij de buurtwinkel van Merkenhof. De kinderen kregen dan een zak snoep als traktatie. Een keer per jaar organiseerde het feestcomité een feest voor de jeugd onder de 16 jaar. Bijvoorbeeld een boottocht over de IJssel en de Lek, naar de Grebbergen en Ouwehands Dierenpark. Voor de jeugd boven de 16 jaar waren er spelen, zoals ringsteken en zaklopen en ook een feestavond, welke gehouden werd in de stal van Jannigje van Dijk. Iedereen werd wel verzocht zijn eigen stoel mee te nemen. Later werden feestavonden gehouden in de loods van Van Dommelen. Ook op initiatief van de Oranje Vereniging werd op het terrein van Jannigje van Dijk een zwembad aangelegd voor de jeugd van het Julianawijk (zie uitgave 64 van de HKIJ).

21.
Ringsteken voor de kinderen op Koninginnedag in de vijftiger jaren.

22.
De boot van Van Dommelen op de Lek waarmee jaarlijks richting Ouwehands-dierenpark werd gevaren.

23.
Luchtfoto uit de
zestiger jaren.
De wijk lijkt te
wachten op de
dingen die
komen gaan. Op
de voorgrond
het dak van
meubelfabriek
Roskam.

Hoewel de woonomstandigheden niet ideaal genoemd konden worden, waren de meeste bewoners erg gehecht aan hun huis en wijk. Dat bleek wel toen men in verband met de sloop gedwongen werd om te verhuizen. We geven hier enkele reacties van bewoners:

De heer C. Makkink: *'wij hebben ons maar ingeschreven omdat er niets anders opzit. Maar we zullen er misschien niet eens op vooruitgaan. In dit huis heb ik zelf een douche gebouwd, maar als ik naar de Nieuwpoort moet vertrekken kan het best zijn dat ik een huis krijg waar weer geen douche in zit'.*

De meeste moeilijkheden echter ziet de heer P. Merkenhof(64) voor zijn Kroon levensmiddelenzaak. De gemeente verwijst hem naar de woningbouwvereniging, maar deze heeft nog niets laten horen. Na 35 jaar hard werken kan hij nog niet gaan rentenieren en hij is bang in de bijstand terecht te komen.

24.
De winkel van
Piet Merkenhof.

STRIJD EN SLOOP

Op 29 april 1965 werd door de gemeente het bestemmingsplan Noord-West aangenomen. In dit bestemmingsplan was een doorbraak voorzien van de Pr.Hendriklaan naar de Poortdijk, namelijk voor de aanleg van een vierbaansweg. De woningbouwvereniging verkocht 10 huizen aan de gemeente om de doorbraak mogelijk te maken. In dit jaar werd ook duidelijk dat, wilde de Julianawijk een leefbare buurt blijven, de woningen grondig opgeknapt dienden te worden. De woningbouwvereniging stelde daartoe een renovatieplan op

en vroeg om financiële steun bij de overheid. Deze steun werd geweigerd en er bleef de woningbouwvereniging weinig anders over dan tot sloop te besluiten.

Hiermede begon een zeer bewogen periode die uiteindelijk tot sloop van alle woningen zou leiden.

Volgens de toenmalige woningbouwvereniging St. Joseph zou het opknappen van de woningen zou f 15.000,- per woning bedragen, waarvan f 5.000,- voor vernieuwing van het elektriciteitsnet. St. Joseph zag geen kans dit geld bij elkaar te krijgen. Bovendien besliste de provinciale directeur van 'Volkshuisvesting' dat er geen gelden meer beschikbaar zouden worden gesteld voor groot onderhoud en omdat bovendien de levensduur van het complex slechts met 5 jaar zou worden verlengd. Dit besluit werd door de bewoners aangevochten,

maar met de mondelinge belofte, dat men alvorens te slopen, elders andere woningen zou bouwen met een aanvaardbare huur van f 18,- tot f 25,- per week, verstomde het protest. Daarnaast werden nog verbeteringen aan de woningen aangebracht zoals het inbouwen van het toilet, vernieuwing van kozijnen en schoorstenen, zodat allen dachten dat het wel niet zo'n vaart zou lopen. De bewoners waren dan ook geschokt toen zij op 3 juni 1971 vernamen dat de sloop op korte termijn toch door zou gaan. Men raadde de bewoners dringend aan toch vooral gebruik te maken van de verhuismogelijkheid naar de nieuwe woningen in IJsselveld: huurprijzen ongeveer f 200,- per maand. Omdat de gemeente van de 'Inspecteur voor de Volkshuisvesting' een 'krotvergunning' krijgt komt de gemeente in aanmerking voor een bijdrage van het Rijk.

Dan begint de aftakeling van de wijk. Door de omstandigheden gedwongen hebben ruim 40 van de 58 gezinnen zich laten inschrijven voor nieuwe huisvesting elders in IJsselstein. Het vertrek van reeds een twintigtal gezinnen

25.
Julianawijkers worden op 3 juni 1971 ingelicht over de sloopplannen.
(foto uit het UN van 4 juni 1971)

heeft grote gaten geslagen in de hechte leefgemeenschap. Het is duidelijk dat 'het wijk' als samenleving, een vroegtijdige dood is gestorven. Van de zittenblijvers zijn er maar enkelen die om principiële redenen weigeren hun woning te verlaten. Voor de meesten is de verhuizing en daarna de hogere huur eenvoudig niet op te brengen.

OVERZICHT VAN DE, OVER DE PERIODE 3 JUNI 1971 T/M 8 JUNI 1972 VERHUISDE
'JULIANAWIJK-BEWONERS'

Naam	Oud adres	Nieuw adres	Datum accept.
1. J.M.v.d.Hoogen-v.d.Voorn	Zomerweg 34	Zenderhof 2	5-7-71
2. J.M. v. Zon-Schreurs	Zomerweg 36	Poortdijk 163	20-12-71
3. C.P.v.d. Voorn-Tersteeg	Zomerweg 38	'huize Marienstein'	16-4-72
4. A. Westland	Zomerweg 40	Hr. Arnoldstraat 7	20-12-71
5. Th.v.Dopperen	Zomerweg 42	Zenderhof 10	7-7-71
6. A.M. van Hoeven	Zomerweg 44	Zenderhof 6	7-7-71
7. L.Rijdes	Zomerweg 46	Ruimtevaartbaan 68	31-8-71
8. G.v.Doorn	Zomerweg 48	Vr.Baertestraat 8	10-1-72
9. G.v.Arkell	Zomerweg 50	Hr.Gijsbrechtstr.35	15-6-71
10. G.v.Heezik	Zomerweg 52	Hr.Fredrikstr.20	13-1-72
11. A.H.v.Zoelen	Zomerweg 54	Hr.Florisstr.14	7-2-72
12. A.Kars-de Haan	Zomerweg 56	Zenderhof 8	7-7-71
13. W.A.v.Zoelen-Jansen	Zomerweg 58	Italiëlaan 6	10-6-71
14. J.M.Temmink	Zomerweg 60	Nypelspl.4 Jutp.	11-2-72
15. B.M.v.Doorn	Zomerweg 62	dan nog bewoond	
16. A.J.v.Dopperen	Zomerweg 64	Zenderhof 4	7-7-71
17. A.Stigter-de Waal	Zomerweg 66	Antennehof 1	9-8-71
18. W.J.Westerhout	Zomerweg 68	Studioplein 33	10-6-71
19. D.v.Arkell	Zomerweg 70	Aldrinhof 9	11-6-71
20. J.J.Overbeek	Zomerweg 72	H.de Manlaan 28	8-11-71
21. P.J.v.d.Bildt-Veenbrink	Zomerweg 74	Vicarielaan 124	19-8-71
22. J.Ariaans	Zomerweg 76	dan nog bewoond	
23. W.C.de Lang	Zomerweg 78	'Ewouds-Bej.centrum'	16-7-71
24. G.Kok-Vergeer	Zomerweg 80	'Huize Marienstein'	16-7-71
25. J.Hoegee-v.Doorn	Zomerweg 82	Kameraplein 13	29-9-71
26. C.v.d.Voorn	Zomerweg 84	Zenderhof 1	1-7-71
27. Mevr.J.de Ridder-Voorendt	Pr.Hendrikl.2	Armstronghof 6	26-8-71
28. J.A.v.Zon	Pr.Hendrikl.4	Guyottestraat 12	16-11-71
29. Mej.M.J.W.Vink	Pr.Hendrikl.6	Jolandeplants.47	14-6-71
30. H.E.Wildschut	Pr.Hendrikl.8	Aldrinhof 7	11-6-71
31. W.Wildschut	Pr.Hendrikl.10	'Ewouds-Bej.centrum'	15-2-72
32. J.G.Stekelenburg	Pr.Hendrikl.12	Aldrinhof 8	11-6-71
33. W.de Kuyser	Pr.Hendrikl.14	A.v.Culemb. 19	20-12-71
34. J.W.v.Dopperen	Pr.Hendrikl.16	Armstronghof 7	19-8-71

Naam	Oud adres	Nieuw adres	Datum accept.
35. A.H.v.d.Griend	Pr.Hendrikl.18	dan nog bewoond	
36. J.M.Jansen	Pr.Hendrikl.20	A.v.Burenstr.59	13-8-71
37. G.A.v.Doorn-de Kuyer	Pr.Hendrikl.22	'Marienstein'	16-4-72
38. H.J.v.Doorn	Pr.Hendrikl.24	Poortdijk 103	15-6-71
39. H.Hoogendoorn	Kon.Wilhelm.1	Zenderhof 7	1-7-71
40. K.A.Weiermans	Kon.Wilhelm.2	Paardenlaan 30	15-2-72
41. M.Goedhart	Kon.Wilhelm.3	dan nog bewoond	
42. P.Merkenhof	Kon.Wilhelm.4	dan nog bewoond	
43. H.Westland	Kon.Wilhelm.5	dan nog bewoond	
44. B.v.Doorn-v.Zoelen	Kon.Wilhelm.6	Antennehof 12	9-8-71
45. D.B.Belo-Heikoop	Kon.Wilhelm.7	Guyottestraat 10	22-9-71
46. C.Makkink	Kon.Wilhelm.8	Armstronghof 9	18-8-71
47. C.J.A.v.Doorn	Kon.Wilhelm.9	Maximiliaanstr23	2-12-71
48. G.Murk	Kon.Wilhelm.10	dan nog bewoond	
49. W.H.Schinkel	Kon.Wilhelm.11	Ewouds-Bej.Centr	28-6-71
50. G.v.Zon-v.Schaik	Kon.Wilhelm.12	Hr.Arnoldstr 42	12-5-72
51. E.Klomp	Kon.Wilhelm.13	dan nog bewoond	
52. A.Kruijf	Kon.Wilhelm.14	'huize Marienstein'	19-8-71
53. J.de Kruijf	Kon.Wilhelm.15	Zenderhof 3	7-7-71
54. H.J.Veldhuizen	Kon.Wilhelm.16	dan nog bewoond	
55. M.Hoedeman	Kon.Wilhelm.17	Hr.Florisstr. 24	20-12-71
56. Th.J.v.Schaik	Kon.Wilhelm.18	Studioplein 13	10-6-71
57. A.C.de Kuyer	Kon.Wilhelm.20	Guyottestraat 2	1-7-71
58. Th.v.d.Tier	Kon.Wilhelm.22	Zenderhof 12	7-7-71

Op 9 juni 1972 wordt de 'balans' opgemaakt door het Gemeentelijk Huisvestingsbureau. Over de periode 3 juni 1971 t/m 8 juni 1972 zijn in totaal 49 woningen ontruimd, t.w.:

in juni 1971	10	woningen
in juli 1971	11	"
in augustus 1971	9	"
in september 1971	2	"
in oktober 1971	-	"
in november 1971	2	"
in december 1971	5	"
in januari 1972	2	"
in februari 1972	5	"
in maart 1972	-	"
in april 1972	2	"
in mei 1972	1	"
Totaal	49	woningen

Op dat moment zijn er nog 9 woningen bewoond, t.w.:

1. Zomerweg 62
2. Zomerweg 76 *
3. Pr. Hendriklaan 18
4. Kon. Wilhelminalaan 3
5. Kon. Wilhelminalaan 4
6. Kon. Wilhelminalaan 5
7. Kon. Wilhelminalaan 10 *
8. Kon. Wilhelminalaan 12 *
9. Kon. Wilhelminalaan 16

* Later zijn met pen een paar aantekeningen in bovenstaande lijst gemaakt. Hierin staat dat de bewoner(s) van Zomerweg 76 naar een bejaarden centrum gaan, van Kon. Wilhelminalaan 10 naar de Hr. Gijsbrechtstraat en van Kon. Wilhelminalaan 12 naar het Imminkplein.

Van de 49 vertrokken bewoners:

zijn er 18 verhuisd naar een eensgezinswoning in IJsselveld
zijn er 3 verhuisd naar een etagewoning in IJsselveld
zijn er 12 verhuisd naar een eensgezinswoning op de Nieuwpoort
zijn er 3 verhuisd naar een bejaardenwoning (bij een bej.centrum)
zijn er 7 verhuisd naar een etagewoning
zijn er 5 opgenomen in een bejaardencentrum
is er 1 verhuisd naar een andere gemeente

Nu probeert men de overgebleven bewoners met financiële argumenten over te halen om te vertrekken: er zijn nu 'redelijk betaalbare' woningen beschikbaar en ieder krijgt f 1.500.- in het kader van de krotopruijing.

Met het woord 'krot' wordt ook het grootste bezwaar van de bewoners genoemd. Zij vinden hun woning zeker geen krot en zij vinden het de moeite waard om de woningen te renoveren, ook al heeft Den Haag de subsidiekraan dichtgedraaid. Bovendien bestaat over de hoogte van de renovatie bedragen grote verwarring. Men zou slechts 1 woning beoordeeld hebben.

Een ander bezwaar is de nieuwe bestemming van het terrein. Er wordt gesproken over flats, maar ook over woningen die dan drie tot vier keer de huur van de huidige woningen zouden moeten opbrengen. De huidige bewoners zouden voorrang hebben bij het toewijzen van deze woningen. Op de bijeenkomsten welke belegd werden in Ridder Sint Joris krijgen de bewoners geen duidelijk antwoord op hun vragen. Vooral de vraag over de bestemming van de vrijkomende grond wordt niet beantwoord.

De bewoners kiezen een commissie om hun belangen te behartigen bij de komende verhuizing. De belangstelling hiervoor was matig, maar uiteindelijk

zijn de volgende personen bereid hierin zitting te nemen: dhr Q. van Doorn, dhr B. van Doorn, dhr. H. van Doorn, mevr. Wildschut-Kolfschoten en mevr. van Arkel.

Pogingen van de kamerleden Nypels en Schaeffer om de staatssecretaris te bewegen de sloop tegen te gaan en de woningen alsnog te renoveren lopen op niets uit. Het rijk vindt de renovatiekosten per woning te hoog. Het vreemde is dat er verschillende bedragen genoemd worden, allemaal berekend door 'deskundigen' maar niemand kan het verschil in de berekeningen verklaren. Formeel staat niets de sloop nog in de weg. Met de toezegging dat nog bewoonde blokken niet gesloopt zullen worden, begint op vrijdag 19 mei de afbraak van leegstaande woningen. Ter bescherming van de nog bewoonde woningen werden wel de aangrenzende woningen nog intact gelaten.

26.
Het 'zwartboek';
opgesteld door
de Witte
Krakers.

Spanningen lopen hoog op tijdens actie van krakers

27.
Kopregel met
foto behorend
bij een reporta-
ge in het
Utrechts
Nieuwsblad van
25 mei 1972.

Op zondag 21 mei 1972, eerste pinksterdag, worden een aantal woningen gekraakt door een groep mensen uit Utrecht zich noemende de 'witte krakers'. Zij kraken de woningen niet om er te gaan wonen, maar om goede woningen te redden van de sloop. Op maandag ontvangt de burgemeester een delegatie van de krakers die hem een zwartboek overhandigen, waarin zij een nieuw onderzoek voorstellen tot behoud van de woningen. De burgemeester wijst de krakers op het illegale karakter van hun actie. Als op dinsdag de sloop verder gaat lopen geleidelijk de spanningen hoger op. Er vinden enige schermutselingen plaats, zelfs boven op de daken. - Later zal een van de sympathisanten van de krakers veroordeeld worden tot een boete van f 100.- wegens verzet tegen de politie. - Daarom werd besloten om 30 man extra politie op te roepen ter bescherming van de slopers. Ook volgde weer telefonisch overleg met de staatssecretaris. Daarna kwam men tot een bemiddelingsvoorstel. De komende 3 weken zouden alleen leegstaande blokken worden gesloopt en in die periode zullen de stakers de gelegenheid krijgen langs legale weg het sloopbesluit ongedaan te maken. Er werden ook een aantal afspraken gemaakt met de krakers. Zij zouden zich van verdere illegale acties onthouden, een beslissing van de staatssecretaris als onherroepelijk aanvaarden en alle panden binnen 12 uur na de beslissing tot voorlopige stopzetting van de sloop ontruimen. Dat gebeurde dan ook op vrijdag 26 mei. De rust is dan enigszins weergekeerd.

Op 15 juni 1972 spannen zes bewoners een kort geding aan bij de rechtbank in Utrecht, omdat de president van de Utrechtse rechtbank de zaak te ingewikkeld vindt, verwijst hij de zaak door naar de gewone rechtbank. Tijdens het verloop van de nu volgende civiele procedure mag er in de Julianawijk op straffe van twintigduizend gulden per overtreding niet worden gesloopt.

Op 22 juni loopt de zaak weer uit de hand als een vijftiental witte krakers probeert tijdens een besloten vergadering van de woningbouwvereniging in hotel Ridder St.Joris binnen te dringen om mee te praten. Door drie reeds aanwezige rechercheurs worden de krakers hardhandig verwijderd, daarbij raakt een kraakster lichtgewond. Aan het einde van een rumoerige vergadering wordt toch besloten om de wijk te slopen en er 40 nieuwe woningwetwoningen te bouwen.

De zes bewoners die een kort geding hadden aangespannen kregen op 9 augustus 1972 hun gelijk van de rechtbank. Er mocht geen huis worden gesloopt tot de laatste bewoners hun huis hadden verlaten. Dat betekende een lange periode van leegstand, een afbraakwijk met nog slechts enkele bewoners. In de zomer van 1973 waren er nog 5 huizen bewoond. De familie B.M. van Doorn behoorde tot de 'dwarsliggers'. Zij wilden niet vertrekken. 'Waar vind je nou een huis met zo'n grote tuin? Gezellig was het natuurlijk niet en in de winter was het huis moeilijk te verwarmen, als er naast je niet meer wordt gestookt en veel aanspraak had je ook niet meer'.

Een ander gezin dat niet weg wilde was de familie Westland. Op 5 november 1973 woonde de familie 25 jaar in het Julianawijk. Het feestje werd gevierd op 10 januari, tegelijk met de 40-jarige trouwdag. Dat was feest voor de 9 kinderen

en 26 kleinkinderen, en alle overgebleven buren. Na rijp beraad besloot men de burgemeester maar niet uit te nodigen.

Tot slot de familie Veldhuizen. Eerst wonen ze in de Voorstraat. Er wordt als het ware een woning gevorderd om het gezin met dertien kinderen onderdak te bieden in het Julianawijk. Vlak voor de sloop wonen er nog 6 kinderen thuis. En het gezin wil niet wijken: *'Ze moeten het huis maar vorderen, net als toen'*.

De sfeer van de oude volksbuurt willen ze niet missen. Je zit niet op elkaars lip, maar je kan bij elkaar aankloppen voor een pak boter of zoiets en lief en leed worden gedeeld. Als er iemand dood gaat komt er een krans van de hele buurt. Je hebt twee soorten: een voor de protestanten en een voor de katholieken! De heer H.J. Veldhuizen heeft 19 kippen in zijn tuin lopen en heeft een deel als groentetuin ingericht. Hij verwacht niet dat zo'n liefhebberij in andere wijken mogelijk zal zijn. Hij zou daarom het liefst met zijn gezin in deze buurt blijven zitten.

Vier jaar lang hebben ze gestreden tegen de overheid, maar ze beseffen dat het einde ook voor hen nadert.

In de wetenschap dat de wijk uiteindelijk toch zou verdwijnen hebben een of meer onbekenden maar vast een beging gemaakt met de afbraak. Dat blijkt uit het volgende bericht uit het Utrechts Nieuwsblad van 9 september 1972:

JULIANABOOM OMGEZAAGD

IJsselstein: In de nacht van donderdag op vrijdag heeft een nog onbekende dader de sloopwerkzaamheden in de IJsselsteinse Julianawijk voortgezet. Doelwit van de 'sloper' was nu niet de huizen van de wijk, maar een prachtige beukeboom op de hoek van de Prins Hendriklaan en Zomerweg.

Deze beuk werd de 'Julianaboom' genoemd omdat de boom werd geplant door de buurtvereniging als een eerbewijs aan de koningin. Bij die planting, ruim twintig jaar geleden, was ook de voormalige burgemeester van IJsselstein de heer Abbink Spaink aanwezig.

De planters begroeven toen een fles waarin op een officieel document hun namen staan vermeld. Deze fles is nog niet teruggevonden. Waarom de dader de boom heeft omgezaagd is niet bekend. De IJsselsteinse politie heeft de zaak in onderzoek. Algemeen wordt in de buurt het vellen van de boom betreurd.

28.
De Julianaboom was maar een kort leven beschoren. In 1972, tijdens de woelige tijden, is deze door onbekenden omgezaagd. (foto uit het UN)

1966:

Het katholiek Instituut voor de Volkshuisvesting (tegenwoordig NCIV) onderzoekt de 58 woningen en komt tot de conclusie dat vernieuwbouw ongeveer 31.000 gulden per huis gaat kosten. De minister overlegt met gemeente en woningbouwvereniging, die eigenaar is, en besluit dat de huizen tegen de grond moeten. Wanneer wordt er niet bijgezegd.

3 juni 1971:

Op een daartoe belegde bijeenkomst horen de Julianawijk-bewoners dat aan de sloop van de huizen niet te ontkomen valt. dat is een teleurstelling voor ze, want in de tussentijd is er zoveel aan de huizen opgeknapt dat de hoop op behoud levendig is geworden. De Juliana-wijkers krijgen verder te horen dat zij voorrang krijgen voor de nieuwbouwwijk IJsselveld, al is die dan een paar keer zo duur.

8 augustus 1971:

Staatssecretaris Buck (KVP) van Volkshuisvesting verklaart de huizen in de Julianawijk tot krot en geeft er een sloopvergunning voor.

12 november 1971:

Buck herhaalt zijn standpunt in antwoord op vragen van D '66 kamerlid Nypels: de Julianawijk moet afgebroken; opknappen zou te duur zijn.

Medio mei 1972:

Geruchten dat de slopers spoedig met hun werk beginnen (er wonen dan nog 8 gezinnen in de verder dichtgetimmerde wijk) worden steeds sterker

19 mei 1972:

Van vier huizen worden de daken gesloopt, zonder enig verzet.

20 mei 1972:

In de Pinksternacht worden vijftien woningen gekraakt door 30 jongeren die zich de 'Witte Krakers' noemen. Zij kraken de huizen niet voor zichzelf maar als demonstratie tegen de afbraak van de huizen die volgens hen goedkoop en gemakkelijk op te knappen zijn.

22 mei 1972:

De witte krakers bieden burgemeester Timmermans van IJsselstein een zwartboek aan waarin het verzoek staat de sloop op te schorten.

23 mei 1972:

De sloop gaat verder terwijl IJsselsteins gemeentebestuur een excursie maakt naar België in verband met de deelname aan het NCRV- tv programma Zeskamp. De spanning rond de sloop stijgt: 's middags arriveert een politiemacht om de slopers te beschermen. Er ontstaan vechtpartijen, é'n jongeman wordt van het dak gehaald en gearresteerd.

25 mei 1972:

Burgemeester Timmermans besluit de sloop drie weken stil te leggen als een soort afkoelingsperiode. De Witte Krakers krijgen drie weken de tijd om 'langs legale weg' de staatssecretaris tot andere gedachten te brengen. Buck laat weten dat hij na een nieuw onderzoek de noodzaak van de sloop wil heroverwegen. De Witte Krakers ondertekenen een verklaring dat zij IJsselstein zullen verlaten.

26 mei 1972:

De Witte Krakers vertrekken.

7 juni 1972:

Het nieuwe onderzoek, verricht door het PvdA-ombudsteam, wijst uit dat de huizen voor 16 tot 20 mille op te knappen zijn, wat neerkomt op een huurverhoging van 50 tot 70 gulden per maand.

15 juni 1972:

Voor de president van de Utrechtse rechtbank dient een kort geding, waarin zeven bewoners stopzetten van de sloop eisen omdat hun woongenot te zeer wordt aangetast. Hun advocaat noemt de sloop een 'daad van terreur van de woningbouwvereniging'. De uitspraak van mr. Van de Werk is verrassend: hij vindt de zaak te ingewikkeld voor een kort geding en verwijst de partijen naar de gewone rechter, waarbij hij bepaalt dat er tot het moment van de uitspraak niet meer gesloopt mag worden. 's Avonds krijgt advocaat Kretzschmar bloemen van de Julianawijk-bewoners.

19 juni 1972:

Staatssecretaris Buck komt met zijn antwoord op het nieuwe opknappplan: hij blijft vóór sloop op grond van twee redenen. Hij wil niet terugkomen op een eerder genomen besluit en de sloop is te ver gevorderd om er niet mee door te gaan. De IJsselsteins Woningbouwvereniging lanceert een plan om in de Julianawijk 40 nieuwe huizen te bouwen. Er wordt gedacht aan huren van 170 tot 190 gulden per maand.

21 juni 1972:

PvdA-Kamerlid Schaefer kan zich niet verenigen met de uitspraak van Buck. Vlak voor het zomerreces grijpt hij naar het middel van de interpellatie om 'n uitspraak van de Kamer te vragen. De regeringspartijen (KVP, AR, CHU, VVD en DS'70) steunen Buck met z'n allen zodat Schaefer's motie verworpen wordt.

22 juni 1972:

De IJsselsteins Woningbouwvereniging houdt een ledenvergadering, waarop alleen de eigen deskundigen de nieuwbouwplannen moge toelichten: opknappvoorstanders wordt de toegang geweigerd. De vergadering wordt door de Witte Krakers verstoord. Ten tweeden male verschijnt dan de politie in het conflict, nu om de actievoerders te verwijderen.

9 augustus 1972:

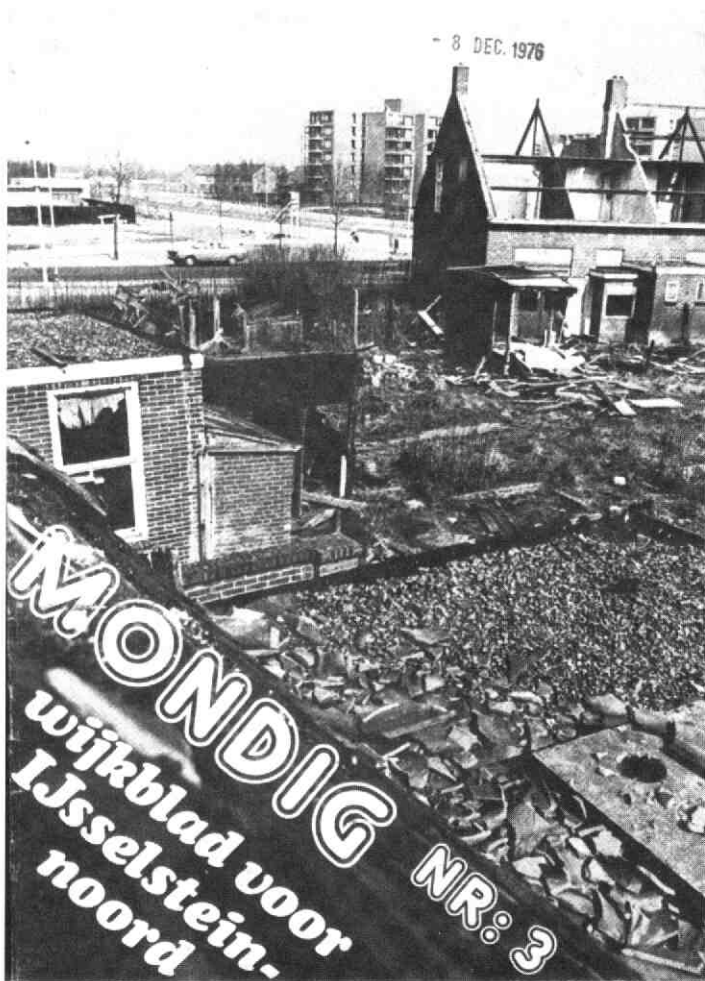
Voor de Utrechtse rechtbank dient de civiele procedure die de zes Juliana-wijkers tegen de woningbouwvereniging hebben aangespannen. De bewoners winnen; er mag geen huis gesloopt worden voordat de laatste bewoner zijn huis heeft verlaten. De sloop wordt als een onrechtmatige daad ten opzichte van de bewoners beschouwd. Het gevolg: de Julianawijk zal nog vele jaren onaangevoerd blijven, als nagel aan de doodsclit van IJsselsteins bestuurders.

15 november 1972:

De sympathisant van de Witte Krakers die op 24 mei van het dak is gehaald, de 21-jarige IJsselsteiner Hans L., wordt door de Utrechtse politierechter tot honderd gulden boete veroordeeld. Wegens weerspannigheid tegen de politie.

29.
De strijd om het behoud van de wijk kreeg veel aandacht. Landelijke kranten en ook de televisie stonden hier uitvoerig bij stil.
Op 24 mei 1975 komt het Utrechts Nieuwsblad met een overzicht van de gebeurtenissen van de laatste jaren. Het doek is dan inmiddels definitief gevallen.

30.
Slechts 3 uitgaven kende het wijkblad Mondig voor IJsselstein - Noord.
De redactie van het blad stond in kritische relatie met de gemeentelijke overheid. De laatste uitgave was grotendeels gewijd aan de geschiedenis en sloop van 'het Julianawijk'.

Uiteindelijk kreeg op 19 september 1975 een slopersbedrijf uit De Meern de opdracht met de sloop te beginnen. Nadat burgemeester Timmermans, de woningbouwvereniging en de laatste 3 bewoners, de families Van Doorn, Veldhuizen en Westland, overeenstemming hadden bereikt. Rond de kerst zouden zij naar een andere woning vertrekken. De doorgaande verbinding tussen de Oranje Nassaulaan en de Utrechtseweg zou worden aangepast en er kwamen 24 nieuwe woningen. Alle andere plannen om een aantal huizen te laten staan en op te knappen haalden het niet.

Zo kwam een einde aan een wijk waar vele bewoners lief en leed met elkaar deelden. Op de vragen of en waarom er gesloopt moest worden zal wel nooit een duidelijk antwoord gevonden worden. Een nieuwe wijk is gekomen op de plek waar men in 1920 de eerste nieuwbouwwijk aan de overkant van de IJssel bouwde.

31.
**De huidige
bebouwing op
de plaats van
'het Wijk' doet in
niets aan de
oude situatie
denken.
Het wijk is
definitief verleden.**

BRONNEN:

1. Gas- en Waterleidingbedrijf IJsselstein 1911-1992. Ivy Koopmans. December 1992 ISBN 90.9005707 2
2. Blauwdruk : 60 eeuwen Hollands huis. Uitgave: NV Nederlandse Gasunie . Januari 1984 Nr 4.
3. Rapport over het woningonderzoek in de Gemeente IJsselstein. Archief IJsselstein. No. 2440
4. IJsselstein, heden en verleden. Mr.J.J. Abbink Spaink
5. Volkswoningbouw 1850 - 1940. Uitgave: Afd. Voorlichting van de Rijksdienst voor de Mon.zorg Zeist.
6. Archief R.K. Woningbouwvereniging te IJsselstein
7. Gemeente Archief IJsselstein, met dank aan de heer H.W. Luten
8. Krantenartikelen over de periode van de sloop.

**Stichting
Historische Kring
IJsselstein**

Dagelijks bestuur:

Voorzitter: L. Murk, tel: (030) 688 16 27

Secretariaat: C.J.H. van Dijk-Westerhout,
Omloop West 42,
3402 XP IJsselstein,
tel: (030) 688 36 99

Penningmeester: W.J. van Vliet,
J.W. Frisolaan 7,
3401 AX IJsselstein,
tel: (030) 688 16 60

Bank: Postbank, nr.: 4074718

Redactie:

B. Rietveld, Meerenburgerhorn 10,
3401 CD IJsselstein.

Donateurs ontvangen het periodiek (4 uitgaven per jaar) en worden op de hoogte gehouden van de activiteiten. Nieuwe donateurs kunnen zich aanmelden bij de penningmeester waar tevens mutaties kunnen worden doorgegeven. Voor inwoners van IJsselstein is de bijdrage minimaal f20,- (voor bedrijven f 30,-). Voor hen die buiten IJsselstein wonen is de bijdrage resp. f 30,- en f 40,-. Losse nummers, voor zover voorradig, zijn à f 7,50 verkrijgbaar via het secretariaat. Voor dubbelnummers is de prijs f 10,-.

Druk: Abels bv, Utrecht

ISSN: 1384.704X